

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ, ЧЕРКАСЬКИЙ РАЙОН
ЧЕРКАСЬКА РАЙОННА СТАНЦІЯ ЮНИХ ТЕХНІКІВ
ЧЕРКАСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Туристсько-краєзнавчий відділ

ПАСПОРТ
екскурсійного маршруту
Мошногір'ям

2018

Воронова Інна Леонідівна, методист туристсько-краєзнавчого відділу Черкаської районної станції юних техніків.

Адреса: с.Мошни, в.Спасо-Преображенська, 16, тел..30-21-31

Журило Анатолій Мефодійович, завідувач туристсько-краєзнавчого відділу Черкаської районної станції юних техніків.

Адреса: с.Мошни, в.Спасо-Преображенська, 16, тел..30-21-31

Одноденний екскурсійний маршрут Мошногір'ям знайомить з природними особливостями, геологічною будовою пагорбів льодовикового походження, а також з подіями, що відбулися біля Мошен Черкаського району. Екскурсанти відвідають місця, де колись був зведений Воронцовський палац, вежа Святослава, грецька ротонда, побувають біля легендарного Софійного стовпа. Цей маршрут – це ще одна можливість насолодитися красою рідного краю, відкрити для себе незвичне в буденному.

Дана робота подана за напрямком “Розробка екскурсійного маршруту”.

ДОВІДКОВІ ДАНІ ПРО ЕКСКУРСІЙНИЙ МАРШРУТ

Тематика: історико-краєзнавчий.

Екскурсійний об'єкт:

Мошиногір'я – пасмо гір льодовикового походження, залишки англійського парку XIX ст.

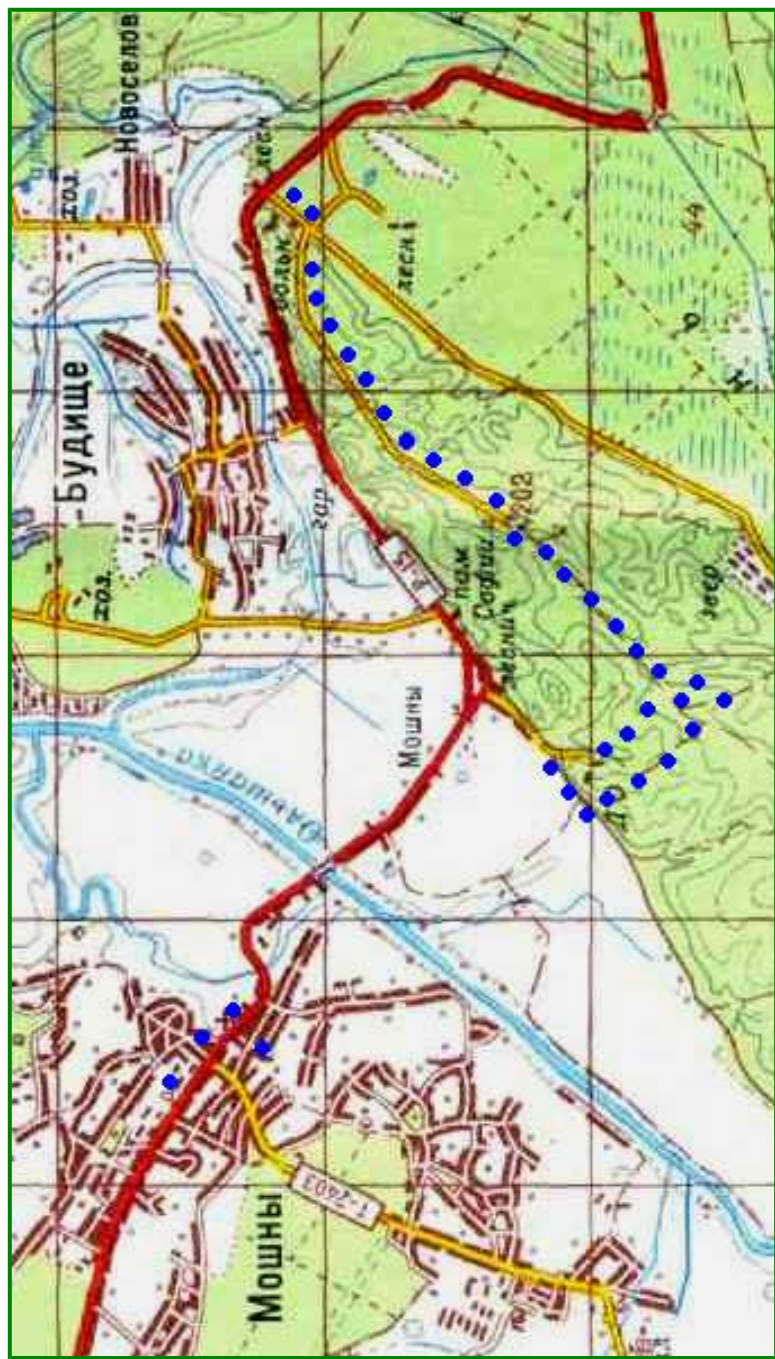
Вік учасників: від 10 років.

Сезонність: весна-осінь

Спосіб пересування: пішки, – 6 км.

Тривалість: 3 год.

СХЕМА ЕКСКУРСІЙНОГО МАРШРУТУ

ПРИВАБЛИВІСТЬ МАРШРУТУ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ЙОГО ВИБОРУ

На карті України Черкащина займає особливе місце. Наша земля надзвичайно багата і видатними особистостями, і доленосними історичними подіями. Черкаська земля – неповторно чудовий край. Створений самою природою, радує око кожного, хто буває тут. На цій землі багато куточків з мальовничими краєвидами, а особливо пам’яток, які, на жаль, не дійшли до нашого часу і нагадують про себе лише археологічними знахідками та спогадами старожилів.

Уже з перших кроків розуміємо, що потрапили у незвичне місце. Мошногір’я здіймається над довкіллям пасмом мальовничих пагорбів (*фото 1*). Важко уявити, але факт: приблизно 100 тис. років до н.е. товща криги над поверхнею землі на цьому місці сягала одного кілометра! Останній льодовик, як гігантський бульдозер нагорнув пагорби, що добре відомі геологам усього світу як унікальні гляціодислокації. Давніші шари земної кори, перевернуті льодовиком, лежать на поверхні, а пізніші – під товщою землі. Таке явище на нашій планеті зустрічається лише в Американських Кордильєрах і... в Мошногір’ї!

Ці пагорби приваблювали людей, здавна вони селились на них, ховаючись од ворогів, чи зводили парки, що дивували своєю красою.

Пропонований маршрут може бути пішохідним, але його можна використати як частину пішохідного походу чи веломаршруту для самодіяльних груп.

Фото 1. Мошногірський мотив.

КОРОТКА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

ЕКСКУРСІЙНОГО РАЙОНУ

Мошногірський кряж, Мошногір'я – горбисте підвищення на Придніпровській височині, на правобережжі р. Вільшанки (басейн р.Дніпра) у межах Черкаської області. Простягається смугою до 37 кілометрів завширшки і до 4 км. Пересічна висота 160-180 м, максимальна – 202 м. Масив є складовою Канівсько-Мошногірсько-Городищенського комплексу крайових льодовикових утворень. Кряж займає перпендикулярне положення щодо р. Дніпро. Він тягнеться вздовж р. Вільшанки і відокремлений від власне Канівських дислокацій рівниною межиріччя Вільшанка — Рось. Має льодовикове походження. Його поверхня слабо хвиляста, схили порізані ярами та балками. Яри, що його розчленовують, на своїх схилах мають численні зсуви. Порізані глибокими ярами гори нагадують Карпати в мініатюрі.

Рослинність території — дубові, дубово-грабові та похідні від них ліси. Видове багатство флори становить близько 170 видів вищих рослин.

Мошногір'я – розложисті пагорби, порізані глибокими ярами, вкриті густими лісами, нагадують Карпатські гори в мініатюрі. Лише одна романтично загадкова назва привабить до себе. А як побуваєш хоч раз навесні, коли усі схили вкриті барвистими килимами первоцвіту, чи влітку, чи, особливо, восени, коли все навколо перетворюється в картату палітру...

РОЗКРИТТЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТА ПРАКТИЧНОГО ЗНАЧЕНЬ ЕКСКУРСІЙНОГО МАРШРУТУ

Основна мета нашого екскурсійного маршруту Мошногір'ям – ознайомлення з особливостями геоморфологічної будови пагорбів, рослинністю і тваринним світом. Проходження маршруту залишками палацово-паркового комплексу XIX ст., а також виховання любові до рідного краю, збагачення знань про рідний край та його історичне минуле, цікавих людей, культурні та історичні надбання наших предків.

Проведення пішохідної екскурсії в умовах природи – це ефективна форма на основі максимальної активності і самостійної розумової діяльності екскурсантів, формування у них навичок самостійного спостереження і аналізу візуальної інформації та зорових вражень.

Екскурсанти дізнаються про особливості будови Канівсько-Мошногірських гляціодислокацій, красою природи мошногірських пагорбів, а також з особливостями архітектури споруд палацово-паркового комплексу, що був зведений тут у середині XIX ст. М.С.Воронцовим.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ КРАЄЗНАВЧИХ

ОБ'ЄКТІВ

На під'їзді до Мошногір'я туристи зупиняються на р.Ірдинці. Тут вони знайомляться з унікальною ботанічною пам'яткою природи місцевого значення, якою є легендарне дерево дуб з вільхою, що ростуть з одного кореня, слухають легенду про появу цього диводерева... (додаток 1)

Туристи біля пам'ятки природи – вільха з дубом

Більше як на 100 метрів підносяться Мошногірські гори над

довкіллям, а захищеність лісами, водами, болотами та горами, розмаїтий і багатий рослинний та тваринний світ сприяли тому, що на території сусіднього села Мошни та його околиць селились люди, починаючи з пізнього палеоліту (10 тис. р. до н.е.).

Свідченням цього є археологічні знахідки та десятки величних курганів епохи бронзи, скіфської доби та середньовіччя. Поблизу сіл Будище та Лозівок відкрито три поселення доби бронзи, поселення черняхівської культури.

Є пам'ятки, які милують око і дотепер, а є й такі, що на жаль, не дійшли до нашого часу і нагадують про себе лише археологічними знахідками та спогадами старожилів. І саме територія Мошногір'я – це місце, яке колись було знане на просторах Російської імперії.

Вперше про Мошногірський маєток згадується в 1494 році, коли він був переданий Черкаському наміснику Климу Олександровичу, а потім перейшов до графів Моравських, в родині яких знаходився більше 250 років.

В 1776 році граф Моравський продав маєток князю Любомирському, відомому магнату й володарю тодішньої "Смілянщини". Він у свою чергу, проміняв маєток кн.Потьомкіну Таврійському, після смерті князя Мошногородищенський маєток перейшов до його рідної племінниці графині Олександри Енгельгард

Вона вийшла заміж за графа Ксаверія Браницького. В 1826 році маєток перейшов у посаг доньці графа Браницького Єлизаветі Ксаверіївні Браницькій.

Вона ж вийшла заміж за графа, потім світлішого князя й

фельдмаршала, Генерал-губернатора Новоросійського краю Михайла Семеновича Воронцова.

Портрет Є. К. Браницької.

В 60-х рр.. XIX ст. маєток перейшов до єдиного сина кн. С.М.Воронцова, у володінні якого перебувало до 1884 року, коли за заповітом ним стала володіти племінниця Семена Михайловича Катерина Андріївна Балашова (нар. графиня Шувалова) – дружина єгермейстера Двору Його Імператорської Величності. К.А. Балашова була володаркою маєтку аж до революції 1917 р. **(додаток 1)**

Портрет М.С.Воронцова

До 1826 року маєток використовувався як місце полювань на благородного оленя, кабанів, бобрів. Михайло Семенович Воронцов був першим володарем, який подивився на цю місцевість оком справжнього господаря. Він прибув до маєтку разом зі своїм ад'ютантом полковником гвардії Іваном Тимофійовичем Ягницьким й одразу заклав поблизу Мошен на кряжах високих Мошенських гір, серед первісного лісу свою садибу "Старий палац".

Князь М.С. Воронцов першим безпомилково оцінив, що являє собою Мошногірський маєток з точки зору природних багатств. Тому він вкладав кошти в кілька масштабних та дорогих проєктів. Було

складено плани маєтку, прокладено магістральні дороги. Обширні болота на ріках Рось та Вільшанка були викорчовані, осушені й каналізовані на площі біля 10 тис. гектарів. Одних каналів прокладено понад 60 кілометрів. Ці площі були перетворені на сінокоси та пасовища. В 1848 році поблизу с. Млієва було побудовано товариством Яхненка й Симиренка цукровий завод, який був одним з найкращих заводів свого часу.

З південного заходу маєток омиває р.Рось, яка робить поворот на північ Деренківських висот. Тут від повороту було прокладено канал до р. Вільшанки на 3 км нижче від с.Старосілля. Нині ця ріка носить назву Фосса (у перекладі з латині – канава). Цей канал випускає воду під час повені з Росі у Вільшанку. Сама ріка Вільшанка від її середньої течії від с.Старосілля до впадіння в Дніпро виправлена в 30-х роках XIX ст. в канал завдовжки біля 30 км. Вільшанку й досі в Мошнях називають Канавою.

Роботи проводились під безпосереднім керівництвом господаря, а в його відсутність – управляючим І.Т. Ягницьким, який прослужив тут до свого останнього дня аж до 1862 року. Новий управляючий Михайло Павлович Яров прийняв маєток у доброму стані. М.П.Ярову довелось втілювати реформу 1861 року. Біля 16 тис. селян отримали земельні наділи на пільгових умовах викупу. А з 1877 року, коли управління маєтком перейшло до Володимира Микитовича Крітського, воно знову стало одним з найкращих в Південно-Західному краї. Саме тоді поблизу Городища було закладено один з найкращих цукрових заводів Росії – Марійський.

Граф Воронцов, пристрасний любитель англійських парків,

вперше відвідавши ці місця, був захоплений красою гір, тому господар наказав влаштувати для себе заміський будинок, а пізніше – парк. Ті, хто бачив парк у всій його красі, міг не їхати до Англії: це був справжній англійський стиль.

Парк розкинувся вздовж на 8 кілометрів. Алеї його складали близько 50 км, і пішки обійти його було досить важко. Тому для відвідувачів були передбачені легкі кабриолети, в які впрягались по два невеличких англійських коники, вивчених їздити на схилах.

Уже здалеку парк був мальовничий своїми пагорбами, вкритих густим лісом, серед якого виднілися споруди: в одному місці покрівля будинку, в іншому – колонада ротонди, а на крайньому південному пагорбі – висока башта.

Біля в'їзду в парк (сучасна назва місця "Брама") споруджено кілька будиночків для служб.

Дорога вела через місток в тінях листяних дерев. Після кількох поворотів та підйому відкривався будинок князя, побудований з дерева як тимчасова споруда, але відповідав усім вимогам. До головного корпусу прибудовано флігель з приміщеннями для служителів та гостей. Усього одразу там можна було розмістити 20 приїжджих. Увесь будинок оточений галереями й обвитий плющем та трояндами. Навколо будинку в англійському стилі споруди служб, місця для відпочинку між пагорбами роблять картину захоплюючою й спокійною.

У будинку розміщувалось багато картин, написаних олією. В одній з кімнат старовинна зброя: лати, шоломи, кольчуги, турецькі рушниці, черкеські щити; прапори малоросійських полків часів

Єлизавети Петрівни. Уже в цьому будинку було зібрано бібліотеку біля 3 000 томів. Пізніше її було перенесено до нового будинку, який споруджувався на межі 40-50-х років. Цей будинок-палац в три поверхи на 60 кімнат споруджено ще вище на пагорбі, звідки відкривався краєвид на Дніпро та с.Мошни.

Фото 2. Грецька ротонда.

Граф М.П.Воронцов, як вже відомо, був неабияким колекціонером живопису. У його палаці було зібрано чимало картин оригінального виконання: Тиціана, Тиньєра, російських художників. Зокрема, такі полотна як "Битва на Куликовому полі", "Очаківський штурм", "Коронація Михайла Романова" та інші. О

Особливу увагу, привертає картина, яка була встановлена на першому поверсі палацу. Зображення на фото хоч і не дуже чітке, однак дуже подібне до картини, яка знаходиться зараз в

Алупкінському палаці-музеї графа Воронцова. Нам вдалось встановити достеменно, що це одна з трьох оригінальних картин російського художника Рокотова, із зображенням Є.К.Браніцької. Цікава історія ще одного портрета, який свого часу перебував у Мошногір'ї. Рокотов був допущений в 1762 році писати з натури імператрицю. Потім отримав дозвіл повторити портрет. Усім художникам наказувалось зображати обличчя імператриці "як у Рокотова". Цей портрет був подарований царицею запорізькому війську, а після зруйнування Січі, був втрачений. Потім його знайшов архієпископ Катеринославський Гавриїл в с.Покровському і подарував його графу М.С.Воронцову. Окрім цього портрета, було ще два, які різнились між собою кольором плаття.

Фото 3. Фоторепродукція з портрету

Бував і Тарас Шевченко у Мошногірському парку графа М. С. Воронцова біля вежі Святослава, про що згадував, повертаючись із заслання

на пароплаві, що йшов з Астрахані до Нижнього Новгорода. Тарас Григорович, спостерігаючи панораму Жигулівських гір біля Самари, пригадав гори на Україні, про які написав у своєму „Щоденнику” від 7 вересня 1859 року: „Не мог я дознаться, на каком народном предании основываясь, покойный князь Воронцов назвал в своих Мошнях гору обыкновенную Святославою горою, с которой будто бы этот пьяный варяг-разбойник любовался на свою шайку, пенившую святой Днепр своими разбойничьими ладьями”. А в повісті „Близнецы” є згадка про Мошнівський Вознесенський чоловічий монастир, який знаходився в Мошногір’ї (*Додаток*).

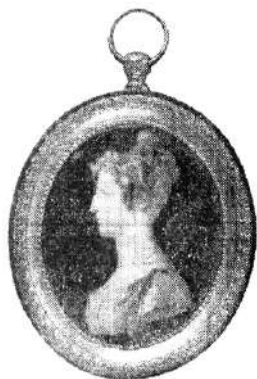
Десять до початку 20-х років минулого століття на території села діяв Мошенський Вознесенський монастир.

Мошногірський Вознесенський монастир відноситься до найдревніших монастирів на Україні. Весь час він був чоловічим монастирем, а в древні часи був піонером заселення краю. Точних даних про час заснування його немає, невідомо, хто його заснував, але вже в козацьку добу згадується він в Універсалі гетьмана Петра Дорошенка від 22 червня 1671-го року як дуже старий. Архівних записів раніше цього часу не збереглося, тому часом його заснування прийнято другу половину 16-го сторіччя.

Фундатором монастиря був Януш - Антоній Вишневецький, колишній володар мошнівських угідь. Казковим був Мошногірський Вознесенський монастир. Прекрасна архітектура будівель обителі природно вписувалася в мальовничий гірський кряж, покритий лісом. З околиць гір відкривалися незабутні види на споруд монастиря. Краєзнавцем О.М.Самковим записана така легенда про створення

монастиря. (Додаток)

Цікаве відкриття зробив одеський художник Юрій Письмак. Досліджуючи матеріали в Алупкінському музеї, він встановив, що зображення на амулеті "Жіночий портрет" художника Негрене – це копія мармурового портрета дружини графа Єлизавети Браніцької, що зберігається в музеї. Обидві роботи – амулет і бюст – прижиттєві зображуваної.

1. А. Лягрене. Раніше атрибутировался як «Женский портрет» начала XIX века, выполненный на кости.

2—3. Портрет Е. К. Ворошовой работы скульптора Д. Фувайте. 1821 г. Мрамор. Алупкинский дворец-музей.

Фото 5. З матеріалів газети "Вечерняя Одесса". 1999 р.

За звіринцем розташовувалася частина парку, що називалась святим Бором. Звідси з пагорбів, за свідченням літописців, відкривались краєвиди на Дніпро та його береги такі красиві, що перевершували київські краєвиди з бесідки в Царському саду.

Над глибокими ярами, під тінню дубів, в'язів та лип дорога виводила на Дідову гору. З неї було видно монастир, що лежав у глибокій долині між двома горами, вкритих деревами. За монастирем і за болотом Ірдинь видно садки, за ними знову луки, ліси, які

переходили в голубіючу долину.

Не менш прекрасний краєвид з гори Стрілиці – найвищої точки Мошногір (262 м).

За Стрілицею дорога приводить до "Софіїної гори" – її назва пов'язана, напевно, з ім'ям доньки графа Софії Михайлівни. Однак джерела не дають точної відповіді. Не засвідчують вони також і про стовп, який вцілів до наших днів, і є одним-єдиним що нагадує про колишній парк. Але можна зробити припущення, що стовп було споруджено десь наприкінці XIX ст., бо в жодних описах він не значиться.

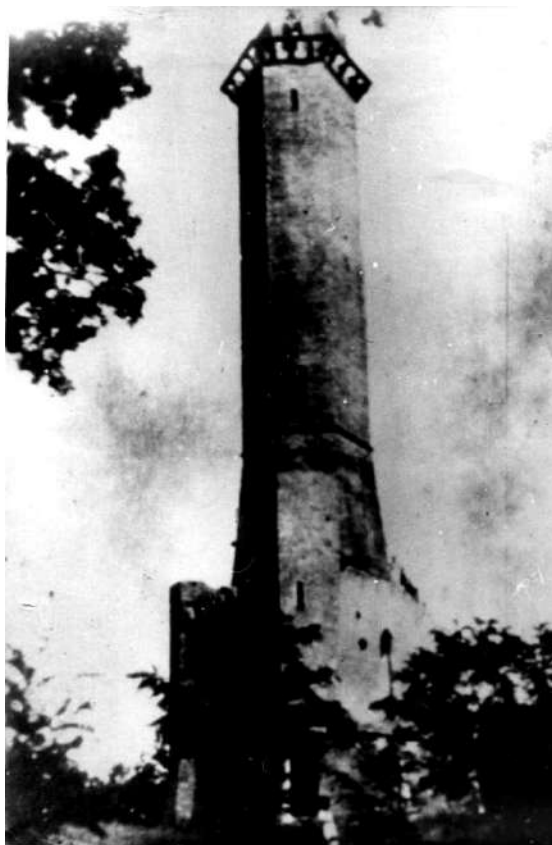

Фото 5. Вежа Святослава

Другий ярус (поверх) являв собою оточену зубчастою стіною платформу, з якої підіймалась сама башта. Вона мала форму п'ятикутника, на зразок італійських башт. Внутрішні кручені сходи вели наверх, де знаходився оглядовий майданчик з встановленою на ньому підзорною трубою для огляду місцевості. Звідси кілька сходинок вели до ліхтаря з різнокольоровими скельцями, де вночі, під час перебування в маєтку господарів, горів вогонь.

Краєвид, що відкривався з вершини башти, за спогадами сучасників був неперевершеним.

Розповідали, що в ясну погоду було видно Канів, Лівобережжя, Полтаву і навіть Київські церкви.

Як вже було сказано вище, про весь парк, його споруди – оранжерею, грецьку ротонду, башту Святослава, – а також монастир, доводиться говорити в минулому часі. Саме з пагорбів парку в Мошногір'ї із середини ХІХ ст. і аж до 1943 р. усі охочі із 57-метрової висоти башти Святослава у підзорну трубу могли бачити купол дзвіниці Києво-Печерської лаври!

Усі споруди було пограбовано й знищено у роки громадянської війни в 20-х роках. Башту Святослава підірвали німецькі війська в 1943р. Зранений часом і людьми устояв лише Софіїн стовп, що береже спогади й таємниці Мошногірського парку.

Фото 6. Софійн стовп на Софіїній горі у Мошногір'ї.

Фото 7-8. Сучасні алеї колишнього парку

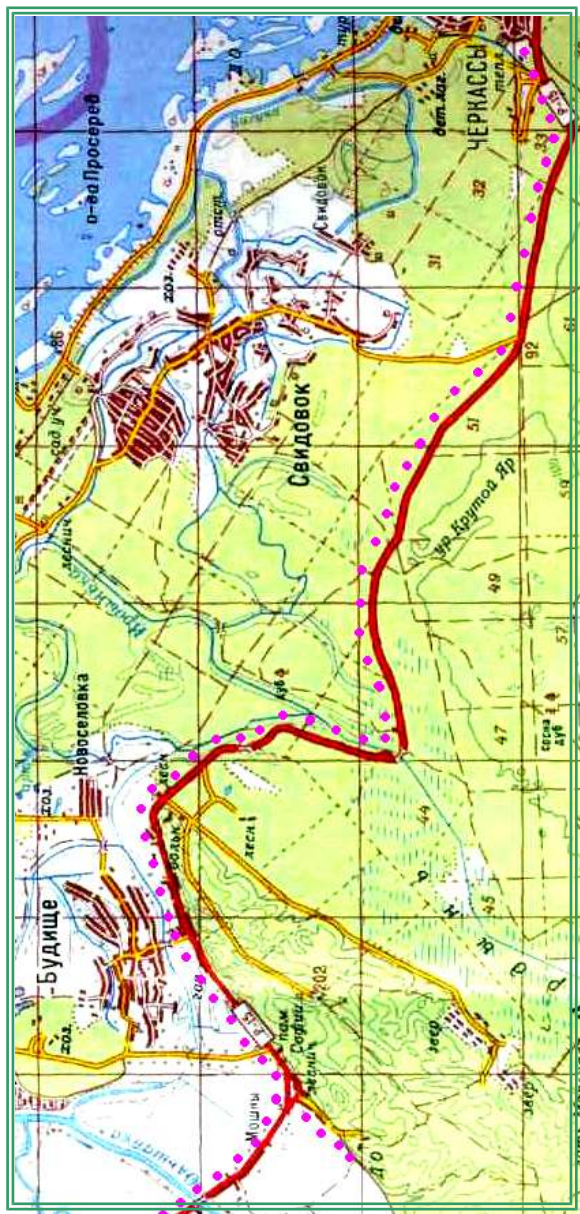
Члени турклубу "Альта" по крихті збирають дані про минуле цих

гір. Нашими стараннями повернемо людям відчуття краси й гордості за творчий наш народ. Хоч і через біль...

Фото 9-10. Знахідки на руїнах палацу.

КАРТОГРАФІЧНІ ТА ІЛЮСТРАТИВНІ МАТЕРІАЛИ

Оглядова *Карта району екскурсійного маршруту*

Додаток 1.

Легенда «Дерево кохання»

...Було це в давні часи. Жили собі бідні Любка та Іванко, кохали одне одного. Вже й до весілля ладналися. Та зустрів якийсь у лісі дівчину панич. Вразила його дівоча врода. Закохався він з першого погляду і пропонує Любці бути його коханкою.

Дівчина гордо відмовила, сказала, що її суджений – Іванко. І тільки з ним вона розділить свою долю. Як не умовляв панич, скільки не пропонував їй коштовностей – дівчина не погоджувалася зрадити коханому.

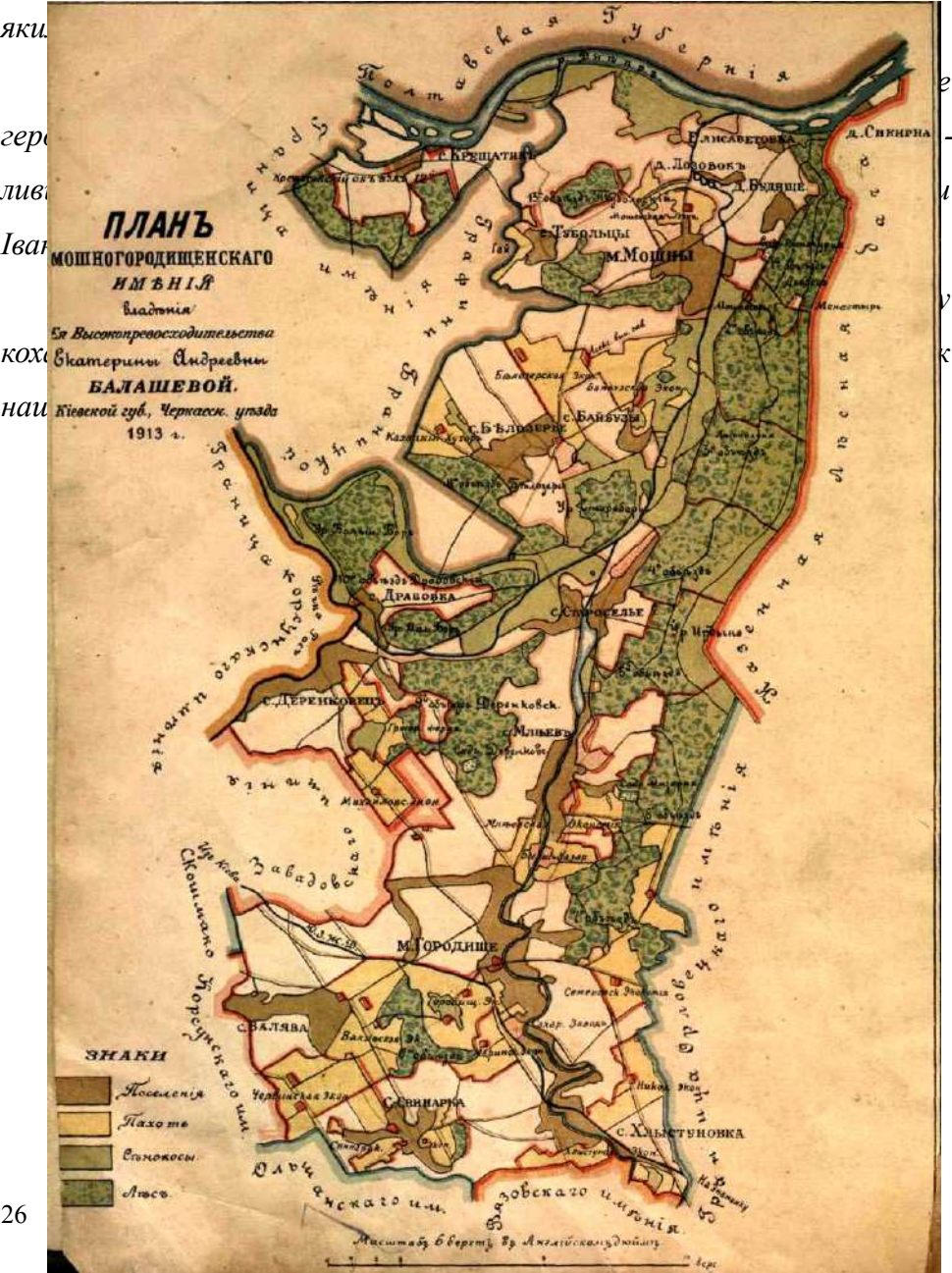
Тоді розгніваний панич наказав гайдукам силоміць привести Любку в свій палац. Про його намір молодих повідомив козачок, Іванко й Любка вирішили тікати. Наздогін розгніваний панич-шляхтич послав прислугу з наказом як слід покарати неслухнянців, за будь-яких умов доставити втікачів перед його очі.

Біжать Іванко й Любка, через густі й непролазні хащі пробираються, колюче гілля одяг розриває, тіло до крові роздирає. Ось вже й Ірдинь-річка. А там - луки, Дніпро, де вірний товариш човна ладнає. Швидше, швидше...

Та ось на галявину вискочили озброєні панські слуги. Їх руки тягнуться до стрічок Любки, хапають Іванка. Голіруч бився хлопець. Розправився з одним, другим. Звивалися зміями нагаї, рвали тіло пси. Але сили були нерівні. Бачать Іванко з Любкою не відбитися їм від ворогів. І кинулись одне одному в міцні обійми. Притулив Іванко кохану до своїх грудей... І не стало раптом псів-гайдуків. Чортополохом вросли вони в землю. А там, де стояли хлопець з дівчиною, потяглося до сонця дивне дерево з одного кореня крислатий дуб і струнка вільха.

Своїми могутніми вітами захищає він красуню від злих холодних вітрів. Така сила кохання. (Фото №2)

Як оповідають легенди, друїди на основі своїх спостережень запевняють, що кожна людина має свого покровителя серед дерев,

Додаток 2. *Карта маєтку К.А.Балашової. 1913 р.*

Карта маєтку К.А.Балашової – ксерокопія з книги

М.Ю.Філіпченка "Мошногородищенское имение Е.А.Балашовой".

Нанесені на сучасну карту місця розташування об'єктів парку є приблизними. Вони ґрунтуються на розповідях старожилів та описів парку дослідниками, зробленими в XIX ст. і потребують подальшого опрацювання для уточнення.

Матеріали розкопок – залишки черепичної покрівлі споруд – знайдені на території сучасного будинку відпочинку "Нива", де раніше знаходився триповерховий палац.

Фото 1. Головний в'їзд до парку

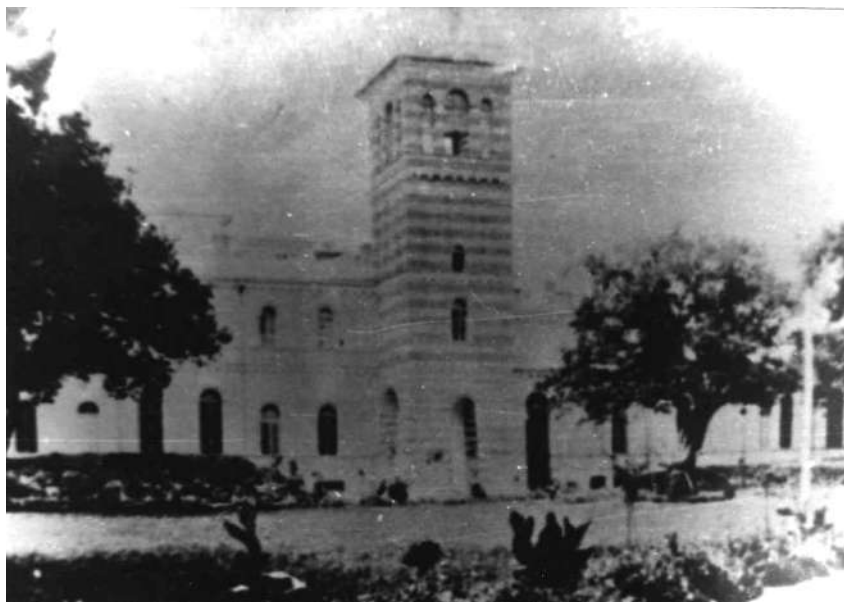

Фото 2. Головний фасад триповерхового палацу

Фото 3. Інтер'єр кімнати

Фото 4. Перший поверх палацу

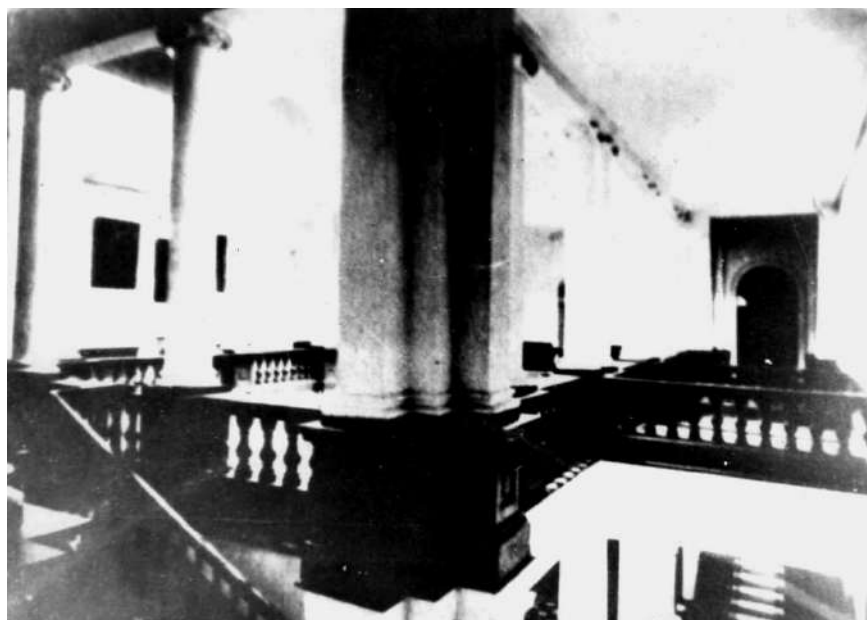

Фото 6. Другий поверх палацу

Додаток 9. Можногірський Свято-Вознесенський монастир
(нині не існує)

Карта Мошногірського парку

Брама

сан "Нива"

Ротонда

с.Мошни

Палац

Оранжерея

Звіринець

Дім Ольги

Звірогосподарство

*Вознесенський
монастир*

Софійн стовп

Башта Святослава

санаторій Мошногір'я

Додаток 10.

Болото Ірдинь

На карті кольором позначено:
синім – сучасні об'єкти,
червоним – зруйновані.

Додаток

Легенда «Поява Мошногірського Свято-Вознесенського монастиря»

Колись, ще в сиву давнину, по цих місцях пролягала лише вузька стежка в лісі. Одного разу цією стежкою йшов чи то чернець, чи хтось з мешканців села Мошни. Здавна біля стежки лежав великий камінь. Коли бачить перехожий — на цьому камені сидить жінка, що сперлася ногами на землю. Одяг на ній багатий і зовсім не схожий на вбрання місцевого жіноцтва.

— Дай мені води, — каже вона до подорожнього.

— А де ж її тут взяти?

Всім відомо, що Мошногори небагаті на джерела.

— А ти пошукай, — наполягає незнайома жінка.

І щось в неї було таке, якась незрозуміла сила, що чоловік мимоволі почав шукати воду, хоча вважав, що пошуки будуть марні. І трапилось диво — за два-три десятки кроків він натрапив на джерело, про яке раніше ніхто не чув. Кухлик у подорожнього був з собою. Зачерпнувши води, він підніс його пані. Відпивши води, вона промовила слова, які стали віщими. Вона порадила побудувати біля джерела монастир, що згодом було і зроблено. Ще жінка зауважила, що скільки існувати будуть Мошни, сплундровані вони не будуть. Всі люди, що переповідали цей переказ з покоління, у покоління вважали, що це була Матір Божа.

Була в монастирі невеличка іконописна майстерня, де працювали монахи що пройшли науку іконопису в Печерському монастирі та одержали благословення. Тому майже всі ікони, що

зустрічаються в окрузі мають монастирське походження. У стінах монастиря була написана ікона Сухо-Калигирської Божої Матері Милуючої. Яка згодом стала Чудотворною, після того, як був знищений монастир знайшли ікону, яка чудом збереглася. З часу знищення монастиря до наших днів знаходилась у Мошнівській Преображенській церкві. Та ікону було викрадено з церкви, теперішнє її місце знаходження невідоме.

Монастирі закривали, не оминуло те й Мошногірського монастиря. 21 листопад, 1929-го року згідно протоколу № 31/424 засідання ВУЦВК в м. Харкові Мошногірський монастир був офіційно закритий, а його будівлі згодом зруйнували.

Зараз на місці монастиря розташоване звірогосподарство по розведенню хутрових звірів.

*Сухо-Калигiрська iкона Божої Матері Милуюча (викрадена
2006 року)*

Бiблiографiя

1. М. Грабовський. "Парк князя М.С.Воронцова в Киевской губернии", газ."Одесский вестник", 1842 г.
2. Памятная книжка Киевской губернии, составленная Н.Чернышовым на 1857 г.". К,- 1858.
3. Похилевич Л. Сказания о населенных местностях Киевской губернии. - К.- 1864.
4. Филиппченко М. Мошногородищенское имение Балашовой Киевской губернии Черкасского уезда. К.-1896.
5. Фундуклей И. Статистические описания Киевской губернии. К, 1852.
6. Алупка. Дворец и парк. Альбом. К, "Мистецтво", 1992.
7. Географічна енциклопедія України. К., УРЕ, 1990.
8. Мариновський Ю. Святославова башта. Журн. "Родовід", Черкаси, 1991, № 2.
9. Письмак Ю. "Тайна старинной миниатюры". газ."Вечерняя Одесса", октябрь 1998 г.

Зміст

1. Довідкові дані про екскурсійний маршрут1
2. Привабливість маршруту та обґрунтування його

вибору.....	5
3. Коротка фізико-географічна характеристика екскурсійного району.....	7
4. Розкриття пізнавального та практичного значень екскурсійного маршруту.....	8
5. Характеристика основних краєзнавчих об'єктів.....	9
6. Картографічні та ілюстративні матеріали.....	24
7.Бібліографія.....	37
8.Зміст.....	38